

LBRIS

Ministerul Educației
We know
books

Adrian Ilie Aichimoaie
Felicia Elena Boșcodeală
Maria Aurelia Diaconu
Ion Nicolae Diță

ISTORIE

clasa a V-a

SUMAR

- 6 Competențe generale și specifice
- 7 Ghid de utilizare a manualului digital
- 8 Evaluare inițială

Capitolul 1 ALFABETUL ISTORIEI • RECONSTITUIREA TRECUTULUI

- 10 Izvoare istorice
- 12 Perceperea timpului și a spațiului
- 14 Recapitulare - Evaluare

Capitolul 2 PREISTORIA

- 16 Primii oameni
- 18 Revoluția neolitică • Viața oamenilor: sedentarizare, economie
- 20 Inventarea metalurgiei • Tehnologie și consecințe asupra vieții oamenilor
- 22 Recapitulare - Evaluare

Capitolul 3 ORIENTUL ANTIC

- 24 Mediul natural și viața cotidiană
- 27 Orașul-stat Babilon – studiu de caz
- 28 Temple și piramide – studiu de caz
- 29 Popoare și civilizații pe harta Orientului Antic
- 31 Chinezii – studiu de caz
- 32 Evreii – studiu de caz
- 33 Inventarea scrierii • De la pictograme la alfabet
- 36 Epopeea lui Ghilgameș – studiu de caz
- 37 Codul lui Hammurabi – studiu de caz
- 38 Recapitulare - Evaluare

Capitolul 4 CIVILIZAȚIA GREACĂ ȘI SINTEZA ELENISTICĂ

- 42 Mediul natural și ocupațiile grecilor
- 44 Ceramica: între utilitate și artă – studiu de caz
- 45 Adevăr și legendă • Legendele Olimpului • Războiul troian
- 47 Polisul • Atena și Sparta • Procesul de colonizare
- 49 Histria, Tomis și Callatis – studiu de caz
- 50 Războaiele grecilor • Războaiele medice • Războiul peloponesiac
- 52 Bătălia de la Maraton – studiu de caz
- 53 Alexandru Macedon și sinteza elenistică
- 55 Frumos și cunoaștere în lumea greacă
- 57 Acropola ateniană – studiu de caz
- 58 Moștenirea lumii grecești – studiu de caz
- 59 Jocurile Olimpice în Antichitate – studiu de caz
- 60 Recapitulare - Evaluare

Capitolul 5 LUMEA ROMANĂ

- 64 Fondarea Romei • Istorie și legendă
66 Statul roman • Războaie și expansiune • Decăderea
69 Viața cotidiană în lumea romană
71 Orașul și monumentele publice – studiu de caz
72 Colosseumul și gladiatorii – studiu de caz
73 Pompeii – studiu de caz
74 Armata romană – studiu de caz
75 Zeii romanilor • Templele – studiu de caz
76 Creștinismul – studiu de caz
77 Romanizarea
79 Recapitulare - Evaluare

Capitolul 6 GETO-DACII

- 82 Geții și dacii • Rânduiești, obiceiuri, credințe
84 Burebista și Decebal • Războaiele daco-romane
86 Recapitulare - Evaluare

Capitolul 7 CIVILIZAȚIA ISLAMICĂ

- 88 Apariția islamului • Credința musulmană • Expansiunea militară și culturală a islamului
91 Recapitulare - Evaluare

Capitolul 8 EUROPA MEDIEVALĂ

- 94 Formarea popoarelor europene • Etnogeneza românească
96 Europa creștină în mileniul I
98 Creștinarea francilor • Carol cel Mare – studiu de caz
99 Imperiul Bizantin – studiu de caz
100 Viața cotidiană în Evul Mediu
103 Domeniul feudal – studiu de caz
104 Orașul medieval – spațiu al libertății • Orașele italiene și orașele germane – studiu de caz
105 Cavalerism și onoare – studiu de caz
106 Cruciadele – studiu de caz
107 Catedrale și universități – studiu de caz
109 Statele medievale • Franța • Imperiul Romano-German • Anglia
112 Lumea românească și statele medievale în sec. XIV-XV • Târgoviște, Suceava – studiu de caz
113 Diversitate culturală în lumea românească • Brașov și Cluj – studiu de caz
114 Recapitulare
116 Evaluare
117 Recapitulare finală - Evaluare finală
119 Metode și instrumente de lucru
120 Anexă

Vas antic grecesc

Descoperă

Așa cum viața omului – împărțită de mințile noastre în anii care au fost (trecut), care sunt sub ochii noștri (prezent) și care probabil vor veni (viitor) – este totuși una singură, tot așa și viața grupurilor de oameni (și a tuturor oamenilor) este unitară, continuă și curgătoare, ca un râu. Oamenii, cum știm, nu pot trăi separat, în singurătate, ci trăiesc în grupuri mai mari și mai mici, pe care le numim comunități omenești.

Ioan-Aurel Pop, *Istoria ilustrată a românilor pentru tineri*

1. Identifică, în text, trei caracteristici ale vieții grupurilor de oameni.
2. Cum se numesc, conform sursei, grupurile în care trăiesc oamenii?

Aventura cunoașterii

Istoria este disciplina care studiază trecutul omenirii (de la apariția acesteia și până astăzi). Istoria cercetează toate aspectele vieții omenești, modul în care au trăit și s-au organizat oamenii, cauzele evenimentelor pe care le-au provocat și pe care le-au experimentat, dar și urmările acestora.

Studiul istoriei e important fiindcă, aflând cât mai multe lucruri despre trecut, putem înțelege mai bine prezentul și avem șansa să învățăm din greșelile înaintașilor, pentru a nu le repeta și pentru a avea un viitor mai bun.

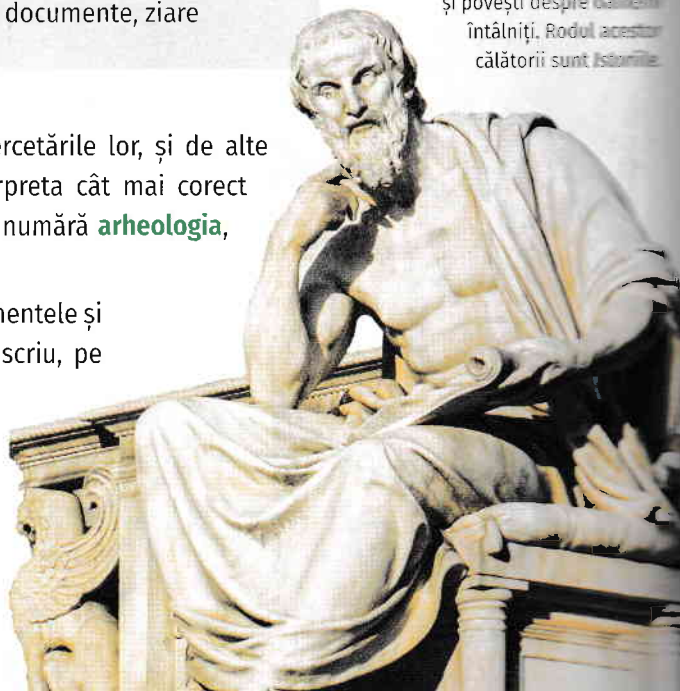
Istoricii, cei care studiază **evenimentele** din trecut și le interpretează, sunt ghidați în aventura cunoașterii de tot felul de mărturii (care sunt urmele lăsate de evenimentele petrecute). Aceste mărturii se numesc **izvoare istorice** (împărțite în două mari categorii: **izvoare nescrise** și **izvoare scrise**). De ce izvoare? Pentru că toate povestirile noastre despre trecut au la bază sau „izvorăsc” din aceste mărturii.

Izvoare nescrise	Izvoare scrise
ruine, locuințe, morminte, unelte, arme, vase, haine, podoabe	monede, inscripții, hărți, documente, ziare

Herodot a călătorit în jurul Mării Negre și al Mediteranei și a adunat tot felul de informații și povești despre oameni întâlniți. Rodul acestor călătorii sunt *Istoriile*.

Istoricii se folosesc, în cercetările lor, și de alte discipline, ca să poată interpreta cât mai corect izvoarele. Printre acestea se numără **arheologia**, **cronologia**, **numismatica**.

După ce au cercetat evenimentele și izvoarele, istoricii spun sau scriu, pe baza acestora, o interpretare sau o povestire despre trecut. Printre primii care au făcut asta a fost **Herodot** (484-425 î.Hr.), un scriitor grec, pe care Cicero l-a numit „părintele istoriei”.

DICTIONAR

eveniment istoric – fapt istoric petrecut într-un moment dat

numismatica – disciplină ajutătoare a istoriei care se ocupă cu studiul monedelor și al medaliilor vechi

I. Observă următoarele imagini și precizează ce fel de izvoare istorice reprezintă.

Exemplu: a. Unelte preistorice sunt izvoare nescrise.

a. unelte preistorice;

b. monede bizantine;

c. inscripție;

d. Columna lui Traian.

II. Citește cu atenție textul de mai jos, apoi rezolvă cerințele.

Istoria e un nesfârșit joc cu trecutul. Rămâne să-l facem cât mai inteligent. Poate că, până la urmă, istoria ne spune despre trecut mai puțin decât ne-am dori, dar spune cu siguranță foarte multe despre mintea umană, despre neliniștile, căutările și speranțele sale.

Lucian Boia, *Jocul cu trecutul*

1. Transcrie din sursă o posibilă definiție a istoriei.
2. Precizează, folosind sursa, două avantaje ale studierii istoriei.

ȘTIAI CĂ...

Moneda este o invenție foarte veche, a cărei origine nu poate fi datată cu precizie?

Prima imprimărie de monede din lume a funcționat în regatul Lidia (Asia Mică), în sec. al VII-lea î.Hr. De aici, meșteșugul s-a răspândit în toată zona Mării Mediterane.

Basorelieful și hieroglifile din Templul lui Hathor (Dendera, Egipt)

Micul cercetător – portofoliu

Folosește-te de Internet pentru a descoperi diverse imagini cu izvoare istorice dintr-o perioadă și dintr-un loc anume (Egiptul antic, Roma antică, Dacia romană). Grupează imaginile în funcție de cele două tipuri de izvoare istorice învățate. Adaugă imaginile într-un document electronic și, pentru fiecare, o scurtă descriere a izvorului descoperit: tipul, denumirea, perioada din care provine și alte detalii pe care le consideri interesante.

Notă: Pașii pe care trebuie să-i parcurgi atunci când realizezi fișele de portofoliu sunt enumerați la pagina 119 (METODE ȘI INSTRUMENTE DE LUCRU).

Perceperea timpului și a spațiului

Descoperă

Papa Grigore al XIII-lea (1572-1587) a inițiat reforma care a dus la actualizarea Calendarului iulian. Noul calendar, numit „gregorian”, a intrat în uz în 1582, însă nu a fost recunoscut de la început de toate țările. În estul Europei, de exemplu, sau în Rusia, calendarul gregorian a fost adoptat abia la începutul sec. al XX-lea.

[Gaius Iulius Cezar] corectă calendarul. Acesta se afla în mare dezordine din vina preoților, care, de multă vreme, intercalau tot felul de sărbători, astfel încât praznicile secerișului nu mai cădeau în vară, iar ale culesului de vii nu mai erau ținute toamna. Potrivit anului cu mersul soarelui și-l fixă la trei sute șazeci și cinci de zile. Adăugă, de asemenea, o zi la fiecare patru ani.

Suetoniu, *Viețile celor doisprezece cezari*

1. **Identifică, în sursă, cel puțin o cauză care a făcut necesară modificarea calendarului.**
2. **Precizează, folosind sursa, cu ce fenomen astronomic a fost pusă în relație numerotarea zilelor calendarului.**

Aventura cunoașterii

Pentru a cunoaște evenimentele din trecut e nevoie să știm când și unde anume s-au petrecut. Cronologia e știința care ne ajută să datăm cât mai precis evenimentele, folosind unități specifice de măsurare a timpului. Acestea sunt: ziua, anul (365/ 366 zile), deceniul (10 ani), secolul/ veacul (100 ani), mileniul (1000 ani), epoca, era.

Epoca e o perioadă mai lungă, întinzându-se pe mai multe secole. Perioada dintre apariția primilor oameni și până în zilele noastre a fost împărțită de istorici în cinci mari epoci: **Preistoria** (Epoca străveche), **Antichitatea** (Epoca veche), **Epoca medievală** (Evl Mediu), **Epoca modernă** și **Epoca contemporană**. Cercetătorii au împărțit istoria în epoci, ținând cont de anumite repere importante.

Cea mai întinsă perioadă delimitată din punct de vedere istoric se numește **eră** și cuprinde mai multe epoci istorice.

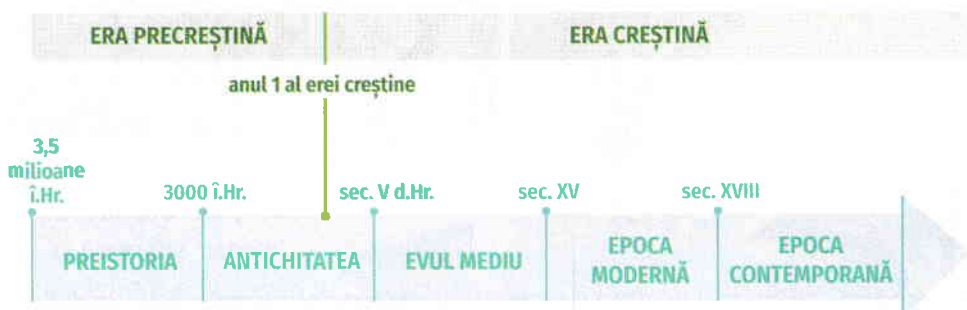
În sec. al III-lea, creștinii au împărțit timpul istoric în două mari ere: **Era precreștină** (î.Hr. – înainte de Hristos) și **Era creștină** (d.Hr. – după Hristos). Trebuie să reținem că, în Era precreștină, anii se numără descrescător, iar în Era creștină, crescător.

Nu toate popoarele își luau ca punct convențional de începere a calendarului același eveniment. De exemplu, grecii începeau numărarea anilor de la prima ediție a Jocurilor Olimpice (adică anul 776 î.Hr.), iar românii, de la întemeierea Romei (anul 753 î.Hr.).

Spațiul istoric se referă la locul unde s-a desfășurat evenimentul istoric.

ȘTIAI CĂ...

Deceniile, secolele și mileniile încep în anul 1 al fiecărei unități de timp? De exemplu, deceniul 2 al sec. al IV-lea începe în anul 311, nu în anul 310. Secolul al XII-lea începe în anul 1101, nu în anul 1100. Mileniul al III-lea a început în anul 2001.

Axa timpului/ Friza cronologică cu epocile istorice

CAPSULA TIMPULUI

Calendarul tradițional mayaș, unul dintre cele mai vechi din istorie

I. Notează A (adevărat) sau F (fals) în dreptul enunțurilor de mai jos.

1. Cronologia este știința care studiază datarea evenimentelor istorice. (A)
2. Deceniul durează 100 de ani.
3. Epoca străveche este prima epocă istorică.
4. Spațiul istoric este locul unde s-a desfășurat un eveniment istoric.
5. În Era precreștină, anii se numără în ordine descrescătoare.

II. Alege varianta corectă.

1. Epoca în care trăim astăzi se numește:
  - a. Epoca modernă;
  - b. Epoca medievală;
  - c. Epoca contemporană.
2. Secolul durează:
  - a. 1 an;
  - b. 10 ani;
  - c. 100 ani.
3. Cea mai mare perioadă delimitată din punct de vedere istoric este:
  - a. era;
  - b. secolul;
  - c. mileniul.

Gaius Iulius Cezar (100-44 î.Hr.) a reformat vechiul calendar roman, stabilind, în 46 î.Hr., unul nou.

III. Studiază cu atenție „axa timpului” de la pagina 12, apoi realizează una asemănătoare în caiet. Plasează, pe cea trasată de tine, în dreptul epocilor corespunzătoare, următoarele evenimente istorice:

- a. 753 î.Hr. – întemeierea Romei;
- b. 44 î.Hr. – asasinarea lui Gaius Iulius Cezar;
- c. 106 d.Hr. – Dacia devine provincie romană;
- d. 1453 – otomanii cuceresc capitala Imperiului Bizantin, Constantinopol;
- e. 1918 – încheierea Primului Război Mondial.

ȘTIAI CĂ...

Unii istorici, pentru a nu face nicio referire la Biblie, numesc diferit cele două ere, luând ca punct de separare anul 31 al domniei împăratului Octavian Augustus – înaintea erei noastre (prescurtat *î.Hr.*) și era noastră (prescurtat *d.Hr.*)?

Micul cercetător – investigație

În grupe de patru-cinci elevi, realizați o prezentare a istoriei școlii voastre. Vorbiți cu profesorii, dar folosiți-vă și de Internet pentru a afla data construirii, cadrele didactice care au predat acolo, elevi și evenimente semnificative din istoria școlii. Puteți include în prezentare poze, planuri de construcție, articole sau chiar interviuri semnificative – orice vi se pare relevant pentru proiectul vostru.

Notă: Pașii pe care trebuie să-i parcurgi atunci când realizezi investigația sunt enumerați la pagina 119 (METODE ȘI INSTRUMENTE DE LUCRU).

Ruinele forumului roman.
Vedere de pe Colina Capitolină
(Roma, Italia)